

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЕТНОЛОГІЇ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ
ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ**

*З нагоди
100-річчя початку Української революції
та національно-визвольних змагань
1917-1921 років*

АРКАСІВСЬКІ ЧИТАННЯ:

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ

**МАТЕРІАЛИ
VII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

26 квітня 2017 р.

Миколаїв
МНУ імені В.О. Сухомлинського
2017

УДК 930.9 (075.8)
ББК 63.3
А-79

Рекомендовано до друку рішенням Правління Миколаївської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (протокол № 3 від 11 квітня 2017 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ДАНИЛЕНКО В.М. (член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор), РИЖЕВА Н.О. (доктор історичних наук, професор), ТРИГУБ О.П. (доктор історичних наук, професор), ШИТЮК М.М. (доктор історичних наук, професор), ПАРХОМЕНКО В.А. (доктор історичних наук).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

КІЯН О.І. (доктор історичних наук, професор)
МИХАЙЛУЦА М.І. (доктор історичних наук, професор)
ПОНОМАРЬОВА І.С. (доктор історичних наук, професор)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК: ГОСПОДАРЕНКО О.В.

А-79 Аркасівські читання: історичні дослідження на сучасному етапі розвитку гуманітарної науки: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (26 квітня 2017 р.). – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. – 144 с.

До збірника увійшли матеріали доповідей і повідомлень учасників VII Міжнародної науково-практичної конференції «Аркасівські читання: історичні дослідження на сучасному етапі розвитку гуманітарної науки». Публікації присвячені актуальним питанням археології, історії України, всесвітньої історії, міжнародних відносин, етнології, історіографії та краєзнавства

Для археологів, істориків, археологів, краєзнавців, вчителів історії та учнів ЗОШ, викладачів і студентів ВНЗ, а також для тих, хто цікавиться історією.

Матеріали подаються мовою оригіналу. Відповідальність за подану інформацію несуть автори.

УДК 930.9 (075.8)
ББК 63.3

© МНУ імені В.О. Сухомлинського
© Автори статей

З М І С Т

АРХЕОЛОГІЯ

Бондаренко Денис <i>Нова напівземлянка класичного часу з розкопок поселення Велика Корениха-3 у 2016 році</i>	8
Горбенко Кирило, Олейніченко Євген <i>Розкопки на території «ближнього передмістя» городища Дикий Сад у 2016 році</i>	11
Губська Вікторія <i>Дослідження поселення Варварівка I</i>	14
Кайзер Эльке, Кашуба Майя, Кулькова Марианна, Гаврилук Надежда <i>Комплексний метод дослідження древньої кераміки</i>	16
Коваленко Дмитро, Філатов Дмитро <i>Археологічні дослідження поселення сабатинівської культури Розанівка I</i>	18
Козленко Роман <i>Дослідження римського форту Кам'янка V у 2016 році</i>	22
Крутілов Валерій, Смирнов Олександр, Бондаренко Денис <i>Результати розкопок античного поселення Борисфен (о. Березань) на ділянці «ГШ» у 2016 р.</i>	24
Ласінська Маріанна, Варшавська Майя <i>Участь учнів і випускників Миколаївського юридичного ліцею в археологічних дослідженнях Миколаївщини</i>	26
Нездолій Олександр <i>Палеолітична стоянка Коробчине-курган у басейні Великої Висі</i>	28
Смирнов Олександр, Смирнов Леонід <i>Археологічні об'єкти на території Олександрівської сільської ради Білозерського району Херсонської області</i>	32
Шевченко Ігор <i>Рятувальні розкопки поховання періоду пізньої бронзи на Донеччині у зоні активних дій АТО</i>	35
Шевченко Тетяна <i>Від охорони до створення державного заповідника «Ольвія»</i>	37
Шейко Ірина <i>Коринфські світильники та їхні імітації з Ольвії</i>	38

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Вовчук Людмила <i>Інформаційна діяльність іноземних консулів. у азовсько-чорноморських портових містах Російської імперії (XIX – поч. XX ст.)</i>	43
Господаренко Оксана <i>Північне Причорномор'я XIV-XV ст. крізь призму теорії Фронтиру: пізнавальні можливості наукової проблеми</i>	45

Hubený David	
<i>Československý Župní Zákon A Podkarpatská Rus</i>	47
Delibaltova Julia	
<i>Školní politika na podkarpatské rusí ve 20. letech 20 století: k formulaci otázky</i>	49
Звезда Олесь	
<i>Позиція провідних міжнародних організацій щодо де-факто держав Південного Кавказу</i>	51
Кузовков Володимир	
<i>Візантія і Багдадський халіфат на межі IX-X ст.</i>	53
Мальшина Катерина	
<i>Словенія між Європою та Балканами</i>	55
Мезга Николай	
<i>Украина и Беларусь в польско-российском противостоянии 1919-1921 гг.</i>	58
Мілашич Марина	
<i>Зовнішня політика Ватикану та його роль у міжнародних відносинах</i>	60
Погромський Віктор	
<i>Особливості діяльності АРА в радянській Білорусі 1921-1923 рр.</i>	62
Смирнов Олександр	
<i>Деякі аспекти у динаміці українсько-німецьких відносин наприкінці XX ст.</i>	64
Федченко Вікторія	
<i>Місії ООН в африканських країнах протягом 2000-2012 рр.</i>	65
Чернишов Ігор	
<i>Діяльність ЕСКЗА на території Палестини</i>	68

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Гончар Михайло	
<i>Проблема періодизації підготовки кваліфікованих робітників в Україні у дорадянський період</i>	71
Калкутіна Наталія	
<i>Трудове використання іноземних військовополонених на відбудові підприємств Півдня УРСР (1944-1949 рр.)</i>	73
Матухно Юлія	
<i>Маніпулятивні механізми більшовиків у контексті реалізації святкової політики на Півдні України у 1920-х рр.</i>	74
Морозан Олена	
<i>Створення інститутів народної освіти та їх подальша діяльність у контексті підготовки педагогічних кадрів</i>	77
Огірко Олег	
<i>Патріарх Йосиф Сліпий – великий син українського народу</i>	80
Полякова Лариса	
<i>Стан Збройних Сил України 1991-2004 рр. Взаємодія органів державної влади у сфері державної безпеки</i>	82
Прокопенко Анастасія	
<i>Взаємовідносини Польщі й України на сучасному етапі</i>	84
Ревенко Віра	
<i>Організація навчання працюючої сільської молоді на Півдні України у повоєнний період</i>	85
Федоренко Михайло	
<i>Українська народна республіка та сучасна держава Україна: криза політичних еліт і державної ідеології</i>	87

Ярош Олег	
<i>Сучасні транснаціональні ісламські рухи на півдні України</i>	90

ЕТНОЛОГІЯ. ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Барсук Олена	
<i>Канфесійныя адносiны на беларускiх i ўкраiнскiх землях у XVI-XVII ст. у працах беларускiх гiсторыкаў у 10-20-я гг. XX ст.</i>	95
Венглевич Виктор	
<i>Польская историография интернированной Армии УНР в Польше в 1920-1924 гг. ...</i>	97
Довбня Ольга	
<i>Реабiлітацiя жертв полiтичних репресiй: iсторiографiчний огляд</i>	98
Іванов В'ячеслав	
<i>Висвітлення вiйськових кампанiй на територiї Карелiї та Заполяр'я у 1941-1942 рр. у працях радянської iсторiографiчної думки</i>	100
Каюк Анна	
<i>Новий погляд на жовтневу революцiю 1917 року у материалах журналу «Огонек» (1986-1990 рр.)</i>	102
Маринченко Ганна	
<i>Тенденцiї розвитку сучасної iсторичної науки</i>	104
Нефьодов Дмитро	
<i>Iсторiографiчна розробка iсторiї повоєнного робiтництва УРСР у радянській iсторичній науцi другої половини 1980-х – початку 1990-х рр.</i>	105
Рижева Надія	
<i>Документальнi джерела про шляхи знищення Агро-Джойнту в Украiнi</i>	107
Степанова Анжеліка	
<i>Партизанський рух на Миколаiвщинi у роки Великої Вiтчизняної вiйни (1941-1944): до iсторiографiї питання</i>	109
Хрящевська Людмила	
<i>Динамiка змiн спiввiдношення населення Украiни за статтю та вiком у 90-х роках XX столiття</i>	110
Якубова Тетяна	
<i>Енциклопедичнi видання у материалах фонду лiтератури польською мовою НБУВ</i>	112

КРАЄЗНАВСТВО

Бобіна Олег	
<i>«Жовтнева революцiя»: «великi рiчницi» на сторiнках миколаiвської преси</i>	115
Василевич Андрій	
<i>Викладацький склад Миколаiвського середнього механiко-технiчного училища (1902-1918 рр.)</i>	117
Гузенко Юрій	
<i>Вiйськовi кораблi українського флоту перiоду Гетьманату (квiтень - листопад 1918 р.), збудованi у Миколаєвi</i>	118
Кірчев Вадим	
<i>З iсторiї дитячих аматорських кiностудiй i кiностудiй системи профтехосвiти на Миколаiвщинi</i>	121

Коваль Геннадій	
<i>Діяльність Миколаївської міської управи у справі регулювання автомобільним рухом на початку ХХ століття</i>	124
Коваль Ольга	
<i>Краєзнавчі студії Поділля наприкінці ХІХ – початку ХХ століття</i>	125
Кривенко Катерина	
<i>Миколаївщина у добу хрущовської відлиги</i>	127
Пархоменко Владислав	
<i>Українізація гарнізону Миколаєва у 1917 році</i>	129
Рябчикова Наталія	
<i>Краєзнавство на Миколаївщині у 40-50-х роках ХХ століття</i>	130
Степанова Вікторія	
<i>Чи існує альтернатива приватизації суднобудівних заводів Миколаєва?</i>	133
Третьякова Ольга	
<i>Політика радянської влади щодо польського населення Південної України у 20-х рр. ХХ ст.</i>	135
Тригуб Олександр	
<i>УАПЦ на Єлисаветградщині у першій половині 1920-х років</i>	138
Цубенко Валерія	
<i>Одеська школа десятників будівельної справи як об'єкт краєзнавчих досліджень</i>	140
Хроніка конференції	142

ні 1950 р. навчено неписьменних тільки 89 чол., малограмотних 268 чол. План випуску неписьменних у 1950 р. виконаний тільки на 42,6%. Зовсім не виконаний план випуску в Арбузинському, Баштанському, Березнегуватському, Лисогірському, Новоодеському, Привільнянському районах. По Жовтневому району виконано план на 21,5%, по Вознесенському – 13,9%. План випуску малограмотних у цілому по області виконано на 96,9%. Винятково погано було організовано навчання неписьменних і малограмотних у Варварівському районі. Із загальної кількості 196 малограмотних у 1950 р. було охоплено навчанням 52 чол., з яких закінчили курс навчання 13 чол. Ще гірше перебувала справа з ліквідацією неписьменних: з 163 неписьменних закінчили курс навчання 7 чол. Облік і звітність з навчання неписьменних і малограмотних у системі народної освіти перебували у занедбаному стані та дані одержувані об'єктивно не є достовірними. У багатьох районах області, а так само в об'єктивно, не знали повних даних про чисельність неписьменних і малограмотних. Низка завідувачів райвно стали на шлях приписок та обману держави, намагаючись прикрити цим самим свою бездіяльність і незадовільний стан роботи по ліквідації неписьменності та малограмотності. З 19 районів тільки у 4-х (Вознесенському, Володимирівському, Казанківському й ін.), дані підтверджувалися первинними документами; у 8 районах – тільки частково; у 7 – не підтверджувалися взагалі. Загалом в області було приписано за кількістю навчених неписьменних 527 чол., або 50,2%, малограмотних – 913 чол., або 50,0%.

На 1 січня 1951 р. сільськими радами Миколаївської області враховано неписьменних 6738 осіб (вік 8-49 років), з них 5643 жінок, 1095 чоловіків. З 288 сільських рад 182

мали неписьменних 11 і більше осіб, 35 сільських рад – від 6 до 10 осіб, 37 – від 1 до 5 чоловік, і тільки 34 сільські ради не мали ні одного неписьменного. Найбільша кількість неписьменних було в Арбузинському (679 осіб), Широколанівському (396 чол.) районах, що складало 0,04% до числа населення у віці 8-49 років. На 1 січня 1951 р. з 575 обстежених сільських рад Одеської області виявили, що серед населення віком від 8 до 49 років, тільки у 26 не було неграмотних.

Наявність такого великого числа неписьменних пояснювалося перш за все тим, що органи народної освіти по суті не займалися ліквідацією неписьменності, їх не виявляли, обліку не вели, внаслідок чого плани навчання склалися занижені, облікових не навчали та представляли вищестоящим органам недостовірну інформацію.

Отже, у повоєнний період в українському селі проведена значна робота зі створення передумов для зростання освітнього рівня селянства. Однак масштабні негативні явища та недоліки в організації освітньої роботи суттєво знижували реальні результати. До того ж шкільна освіта у досліджуваній період знаходилася у безпосередньому підпорядкуванні від соціально-економічних і суспільно-політичних чинників, які диктували зміст і функціонування загальноосвітньої школи. Основними причинами незадовільного стану навчально-виховної роботи у багатьох школах були: залишкове фінансування, недостатне зміцнення навчально-матеріальної бази, недостатня підготовленість певної частини вчителів до роботи у школі, недостатня кількість фахівців з вищою освітою. Однак, треба зауважити, що мережа сільських шкіл робітничої молоді невпинно розширювалась, а це дозволило охопити навчанням усі верстви населення.

УКРАЇНЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА ТА СУЧАСА ДЕРЖАВА УКРАЇНА: КРИЗА ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ І ДЕРЖАВНОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Михайло Федоренко

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
кандидат історичних наук, доцент
Україна, 54025, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9
e-mail: maf_ua@mail.ru

Століття початку Української національної революції та проголошення УНР, сучасний стан держави Україна, вимагає від кожного історика надати аналіз минулим і теперішнім

подіям, простежити проміж ними генетичний зв'язок і зробити відповідні висновки. Це надасть нам більш об'єктивно зрозуміти причини поразки УНР та її наслідки, і логіку роз-

витку сучасної України як держави за останні двадцять шість років її існування.

Знов аналізуючи спогади свідків та учасників минулих сторічних подій, таких як В. Винниченка, Д. Дорошенка, О. Гольденвейзера, А. Денікіна, А. Марголіна й інш., переглядаючи сучасних дослідників і використовуючи компаративістський аналіз, ми наочно бачимо діалектику історичного процесу при дослідженні історії УНР і розвитку сучасної України. Вражає схожість двох епох нашої історії, починаючи з початку утворення вказаних державних формувань.

Отримання незалежності Україною, як у 1917 так і в 1991 рр. стало можливим завдяки краху та розпаду двох імперій (Російської та СРСР). Це був виклик для українського народу та його політичної еліти. Але, українська еліта не була повною мірою готова до історичного виклику, як на початку, так і наприкінці ХХ ст. Грубі помилки внутрішньої та зовнішньої політики Центральної Ради, Гетьманського уряду та Директорії, президентів та урядів сучасної України, їх схожість вражає, а іноді лякає дослідників. Кожен прорахунок, кожна поразка, як столітньої давнини так і сьогодення є окремим дослідженням сучасних і майбутніх істориків. Але у даному випадку хотілось би коротко зосередитися на проблемі державної ідеології та політичних еліт УНР і сучасної України.

Як в 1917, так і в 1991 рр., українська політична еліта зіштовхнулася з проблемою державної ідеології. Але, по-перше, треба визначитися з самим терміном державна ідеологія. Сучасна політологічна й історична наука під державною ідеологією розуміють цілісну систематизовану сукупність ідей, цінностей та уявлень, в яких народ (нація) усвідомлює себе та своє положення у навколишній дійсності, виражає свої потреби й інтереси як єдиного цілого, визначає форми організації свого буття, формулює та виправдовує свої цілі й устремління. Як ми бачимо, основи державної ідеології визначаються безпосередньо народом, під час формування й утворення держави. Тобто народ є основним її суб'єктом і носієм. У той же час сам народ не у змозі чітко сформулювати свої прагнення у даному ідеологічному питанні і дана функція випадає на долю політичної еліти народу. Тому політична еліта, спираючись на народ і від його імені, розробляє та проголошує основні положення державної ідеології, які містяться у конституції, універсалах, деклараціях або політичних маніфестах, законах, державних символах.

Як не прикро, але українські політики в обох випадках не були готові до цього випробування. Достатньо згадати невизначеність Центральної Ради, на початку її діяльності, стосовно майбутнього України, як національної автономії у складі Росії, або самостійної держави з відповідним політичним, економічним і соціальним устроєм. Сама логіка проголошення всіх чотирьох універсалів підтверджує дану тезу. Тільки 20 листопада (за новим стилем) 1917 р. III Універсалом було проголошено УНР, і то як автономну складову Російської республіки, під впливом Жовтневої революції у Петрограді. А IV Універсал, від 22 січня 1918 р., про незалежність УНР, було прийнято унаслідок надзвичайної ситуації, що склалася у внутріполітичному житті та зовнішній агресії Радянської Росії. Центральна Рада часто не встигала за бурхливим розвитком політичних процесів того часу, втрачаючи політичну ініціативу, що приводило до катастрофічних наслідків. Так само це стосується гетьмана П. Скоропадського, його уряду та Директорії.

Щодо сучасної України, то пригадаємо горезвісний вислів прем'єр-міністра, а потім і Президента України, Леоніда Кучми: «...Скажіть, що Вам збудувати і я збудую...». Ця фраза наочно показує, що і сучасна українська політична еліта на початку державотворення не мала чіткого розуміння, якою повинна бути нова українська держава. Оголошивши Акт про Незалежність України 24 серпня 1991 р., Верховна Рада затверджує Конституцію України лише 28 червня 1996 р. Занадто довготривалий термін для формування, як основного закону держави, так і державної ідеології. Кім того, з 1996 по 2016 рр., конституцію було шість разів змінено та зроблено сім спроб щодо внесення змін до її тексту. Все це свідчить про розпливчасту уяву сталої концепції розвитку української держави та суспільства сьогоденішнього українського політикуму.

У даному разі необхідно задати питання: чому так сталося в обох випадках? На наш погляд, це пов'язано з рівнем зрілості українських політичних еліт і змістом їх політичних ідеологій. Сучасні вітчизняні історики та політологи звертають увагу на слабкість української політичної еліти, як на початку, так і наприкінці ХХ ст. Ця слабкість, з їх погляду, проявлялася в ідеалістичних, романтичних ілюзіях відносно українського майбутнього, обмеженості стратегічного мислення та його містечковості, слабкої організації, політичної

самозакоханості, стремління до власного збагачення, відсутності політичного досвіду та досвіду побудови держави і державного управління тощо.

Але не можна мати сумнівів відносно інтелектуальних здібностей діячів Центральної Ради, таких як М. Грушевський, В. Винниченко, Д. Дорошенко, В. Науменко, Д. Антонович, С. Єфремов та інш. Так само стосовно Гетьмана П. Скоропадського, багатьох членів його уряду та складу Директорії. Безумовно це були освічені, інтелігентні люди. Щодо політичного корпусу сучасної України, то за період двадцятишестилітнього його існування у ньому перебували і високоморальні інтелектуали, як В. Чорновол і Л. Лук'яненко, так і видатний доктор економічних наук і «професор» В. Янукович, особисті водії олігархів, популярні співачки, молоді коханки та різного роду вишибали (даний приклад явно вказує на довготривалу кризу сучасної політичної еліти України). Але парадокс полягає у тому, що вказані вище недоліки були властиві як українським політикам початку, так і кінця ХХ ст. Відмінність поміж них пролягає лише у тому, що перші, будучи революційними романтиками, у більшості своїй не ставили перед собою мети власного збагачення, або не встигли за браком часу (прошу вибачення за цинізм). І якщо з політичними шахраями все зрозуміло, то чому видатні інтелектуали минулого та сучасності припустилися майже одних самих помилок? Чому вони наступали та продовжують наступати на одні граблі внутрішніх і зовнішніх викликів? На це питання не можна відповісти у даному абстракті, воно і досить потребує подальшого глибокого та всебічного дослідження. У той самий час можна певно стверджувати, що слабкість українських політичних еліт, яка проявилася в їх помилках і прорахунках, була обумовлена тривалою відсутністю української державності.

Після ліквідації Гетьманщини Український народ опинився у складі двох імперій і його національна еліта, яка формувалася у ХІХ ст., проходила свій шлях становлення у несприятливих умовах. Перший представницький політичний орган українців Галичини – Головна руська рада, була утворена у 1848 р. У 1890 р. засновується Русько-українська радикальна партія, на чолі з М. Павликом та І. Франко, а у 1899 р., на чолі з М. Ганкевичем засновано Українську соціал-демократичну партію й у тому ж році – Національно-демократичну партію, яку очолили Ю. Романчук, К. Левицький і М. Грушевський.

У підросійській Україні у 1900 р. було проголошено про створення Революційної української партії (РУП) у провід якої увійшли П. Андрієвський, Д. Антонович, Б. Камінський, Л. Мацієвич і М. Русов. У 1902 р. від РУП відокремлюється Народна українська партія (НУП) на чолі з М. Міхновським, яка єдина ставила питання боротьби за самостійну Україну. Таким чином, ми бачимо, що українська політична еліта, як в Україні у складі Російської імперії, так і в Галичині, напередодні революційних подій тільки починала своє становлення. Часто вони працювали в умовах підпілля, не мали чіткої організації, розпливчаті програмні положення, не досить чітку мету. Це ставило під питання життєздатності їх політичних ідеологій, як системи концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на політичне життя, яка відбиває інтереси, світогляд, ідеали та настрої людей, соціальних прошарків, нації та суспільства. По суті, можна стверджувати, що політична еліта України не була готова повною мірою до подій 1917-1920 рр.

Те ж саме стосується і сучасного українського політикуму. Квазідержавне формування УРСР у складі СРСР, не сприяло його розвитку, всі партії, крім комуністичної, було заборонено. КПУ була складовою частиною КППС, яка повністю виконувала вказівки з Москви. Тільки внаслідок Перебудови, оголошеної М. Горбачовим, в Україні розпочинається бурхливе політичне життя. Але діячі Народного руху України й інших новоутворених партій, не мали політичного досвіду, а їх політичні ідеології часто не находили відклику у більшій частині населення, яка була розгублена внаслідок краху СРСР і кардинальною зміною соціально-економічного та політичного життя. Даною ситуацією скористалися олігархічні структури, які по суті ліквідували молоді незалежні партії, замість яких утворили кишенькові партії на кшталт Партії Регіонів. Як наслідок, в Україні розразилася політична криза у вигляді Помаранчевої революції 2004 р. і Революції гідності 2013-2014 рр. По суті, Україна і на сьогодні на має класичних ідеологічних партій, замість них існують різного роду політичні утворення, які гуртуються навколо одного політика (Батьківщина, БПП, Народний фронт, Опозиційний блок, Радикальна партія Олега Ляшка й інш.), з метою обслуговування економічних і політичних інтересів окремих олігархічних структур.

Тому можна певно стверджувати, що політичні партії, які сьогодні існують, так само як

і їх попередники початку ХХ ст. перебувають у кризовому стані, що проявляється у неефективності реалізації їх політичних ідеологій у контексті ідеології державної. Сама по собі державна ідеологія є метою суспільства, яка, як було сказано вище, формується від імені народу його політичною елітою, представниками всіх політичних партій і суспільних організацій. Але наповнення державної ідеології, її реалізація, забезпечується безпосередньо політичною елітою, яка приймає участь у реалізації державної влади безпосередньо (будучи правлячою партією), або опосередковано, находячись в опозиції. Якщо політичні еліти перебувають у стані кризи, то вони не у змозі

сформулювати державну ідеологію та наповнити її дієвим змістом, яке відповідає очікуванням суспільства. У даному випадку це може закінчитись втратою державності, що відбулося у 1920 р.

Сьогоднішня криза політичних еліт і державної ідеології проявляється у втраті Криму, військових діях на Донбасі, внутрішніх чварах сучасних політиків, що ставить під загрозу існування держави Україна й українського суспільства та його ідентичності. Завдання історичної науки полягає у попередженні українського суспільства та політичної еліти про можливі катастрофічні наслідки, і наданні рекомендації про вихід з цього становища.

СУЧАСНІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ІСЛАМСЬКІ РУХИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Олег Ярош

Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
кандидат філософських наук, старший науковий співробітник
Україна, 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4
e-mail: o.yarosh@gmail.com

Сьогодні в Україні іслам представлений різноманітними релігійними об'єднаннями, громадськими організаціями, автономними громадами, які об'єднують представників національних меншин, мусульманських етнічних діаспор, а також певну кількість українців навернених на іслам. Незважаючи на історичну присутність ісламу на українських землях, ми розглядаємо його, насамперед, як сучасний феномен, пов'язаний із подоланням примусового секуляризму та запровадженням свободи віросповідання в Україні після здобуття незалежності у 1991 р. Іслам в Україні сьогодні являє собою певний конгломерат локальних мусульманських спільнот, утворених на основі етнічних груп, або транснаціональними ісламськими транснаціональними рухами.

Транснаціональні ісламські мережі мають величезний вплив на формування мусульманських громад в Україні. Такі мережі представляють собою міцно пов'язані одна з одною групи на локальному рівні, які поєднані через більш слабкі зв'язки з іншими групами на транснаціональному рівні. За Анною Мюнстер, ми можемо розглядати їх як «безмасштабні мережі» пов'язаних між собою вузлів, де деякі з них виступають в якості своєрідних «хабів», які акумулюють більше зв'язків, ніж інші.

Ці мережі складаються з транснаціональних спільнот, які, як пише Стефано Аллієві, утворюють, свого роду «проміжний простір», що зв'язує суспільства мусульманських країн і діаспори. Вони допомагають «формуванню громади» шляхом «створення форм ідентичності і лояльності, які одночасно є внутрішніми і транснаціональними», забезпечуючи моделі для соціально-культурної адаптації громад у «ситуації меншини», у той же час допомагаючи підтримувати контакти з країнами походження. Йорген Нільсен стверджує, що «фрагментація традиційних соціальних мереж (у західному середовищі. – Автор), відкриває простір для впливу таких рухів, простір, який було важко здобути раніше». Цю тезу також можна віднести певною мірою і до України, де мусульманські громади й інституції створювалися, головним чином, завдяки транснаціональним ісламським рухам, за майже повної відсутності інших організованих форм мусульманського релігійного життя на початку 1990-х рр.

Основні ісламські мережі, представлені в Україні і, зокрема, на Півдні, це:

- Ісламська мережа суфійської орієнтації «аль-Ахбаш», представлена в Україні «Духовним управлінням мусульман України» (ДУМУ) під проводом Ахмеда Таміма;
- Всеукраїнська асоціація громадських

Наукове видання

**Аркасівські читання:
Історичні дослідження на сучасному етапі
розвитку гуманітарної науки**

Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 100-річчю Української національної революції

Миколаїв
26 квітня 2017 р.

Здано до набору 12.04.2017 р. Підписано до друку 21.04.2017 р. Папір офсетний. Формат 60x84/8. Гарнітура «Cambria». Друк лазерний. Ум.-друк. арк. 13,7. Наклад 100 прим.

Віддруковано з готового оригінал-макету
на власному обладнанні Науково-дослідницького центру
"Лукомор'є" «Державного підприємства «Науково-дослідний центр
"Охоронна археологічна служба України"»
Інституту археології НАН України